

ביזה

מערך שיעור למפקדים (פיקוד זוטא)

המפקד,

לאורך מלחמת התקומה, כוחות צה"ל מגלים רוח לחימה ומגיעים להישגים רבים בכלל הגזרות- מתוך צדקת דרך איתנה להגנת מדינת ישראל ואזרחיה. עוצמת כוחו של צה"ל נטועה במימוש משימותיו בהצלחה, לאור ערכי צה"ל. על רקע אירועי ביזה שהתרחשו בעת לחימה מול האויב, מפקדי צה"ל נדרשים לפעול למניעת התופעה, במטרה לשמור על דמותו של צה"ל כצבא מקצועי וממלכתי, ובמטרה לחזק את מוסר הלחימה של לוחמיו. הקפדה על מוסר לחימה מעצימה את חוסנם של החייל ושל המסגרת ואת יכולתם לעמוד במשימותיהם. עליך המפקד מוטלת האחריות לקיים שיח עם פקודיך המדגיש את המצפן הערכי לאורו אנחנו נלחמים ופועלים, להבהיר את הציפיות להתנהגות מקצועית ולשמירה על המשמעת והתרבות הצבאית, ולחדד את המותר והאסור בלחימה.

מהי ביזה?

ביזה מתרחשת כשחייל לוקח רכוש אויב, במהלך פעילות בשטח אויב, לצרכיו הפרטיים ובניגוד לפקודות. "רכוש" הוא גם רכוש של האויב עצמו (כמו אמל"ח, מדים או סמלים של ארגון טרור) וגם רכוש פרטי של אזרחי אויב, אפילו אם הוא ננטש במרחב הלחימה או נמצא במבנה שיהרס. גם אם החייל לא מפעיל כוח כדי לקחת את הרכוש וגם אם האויב נתן לו את הרכוש מרצון וללא תמורה - החייל ביצע ביזה. גם נטילת "מזכרות" סמליות נחשבת לביזה האסורה בחוק ובפקודות הצבא.

שאלות לדין

- מהי המשמעות של "שלל מלחמה"?
- מה המחיר שאחד מחיילך "לוקח מזכרת" מפעילות מבצעית?
- מה ההבדל בין שימוש בו למטרות מבצעיות לבין נטילתו כמזכרת?

למפקד: "שלל מלחמה" הוא אמצעי לחימה או ציוד אויב שנתפס במהלך פעילות צבאית. השימוש בו למטרות מבצעיות מותר אם נעשה לפי הפקודות ומתועד והציוד מועבר לגורמים המוסמכים. נטילתו של נשק ואמל"ח כמזכרת נחשבת לעבירה של הוצאת נשק, המנוגדת לחוק ולערך טוהר הנשק.

- כיצד נטילת נשק או אמצעי לחימה כמזכרת פוגעת בערך בערכי רוח צה"ל?
- מה האחריות שלנו אל מול תופעה זו?
- כיצד עלינו לפעול בהיוודע לנו על אירוע ביזה?
- מה התפקיד שלנו כמפקדים כשאנחנו מזהים "נורמה" פסולה שמתחילה להתפתח בצוות?
- כיצד ניתן למגר את התופעה?

דגשים לשיח פיקודי

- **מקצועיות ודבקות במשימה:** הפעלת הכוח הצבאי נועדה להשגת מטרות הלחימה בלבד. כמפקדים, עליכם לוודא שהלוחמים נשארים ממוקדים בייעודם ולא חורגים ממנו לטובת רווח אישי. ביזה היא כשל מקצועי המסיט את הקשב מהמשימה ופוגע בדריכות המבצעית. האחריות שלכם היא לחדד בכל רגע נתון את הגבול בין צורך מבצעי לבין נטילת רכוש פרטי – ולוודא שהכוח פועל במקצועיות ולאור המשימה בלבד.
- **אחריות פיקודית:** המפקד הוא המחסום הראשון והאחרון בפני הידרדרות מוסרית. אירועי ביזה פוגעים בדריכות המבצעית ויוצרים "מדרון חלקלק" שמתחיל בחפץ קטן ונגמר בשחיקה ערכית של היחידה כולה. האחריות שלכם היא לא רק "לא לעשות", אלא לפעול באופן אקטיבי; להציב קווים אדומים, לקיים תדריכים מקדימים ולעצור כל חריגה ברגע שהיא מתחילה, לפני שתהפוך לנורמה פסולה ששוחקת את לכידות המסגרת.
- **מעברים:** המעבר בין מרחבי לחימה ומשימות שונות עלול להוות נקודת תורפה פיקודית. על המפקד לחדד את ההתנהגות הראויה והפקודות בכל מעבר גזרה, לוודא שהשתתפות רציפה ושוחקת בלחימה לא תביא לתחושה של "קלות ראש" או זלזול בפקודות בנוגע לאירועים שאינם עולים בקנה אחד עם ערכי רוח צה"ל.
- **המשמעות התדמיתית והתודעתית:** כל לוחם בשטח הוא נציג של צה"ל ושל מדינת ישראל. עליכם להבהיר לפקודיכם כי מעשה בודד של ביזה משמש "נשק תודעתי" בידי האויב ופוגע בלגיטימציה של ישראל לפעול בעולם. המפקד אחראי לוודא שחייליו מבינים את המשקל הממלכתי של מעשיהם – פגיעה באמון הציבור בצה"ל היא פגיעה ישירה בצדקת הדרך ובחוסן הלאומי שלנו.
- **דיווח אמת, מלא ומדויק** הוא נורמה יחידתית מחייבת המהווה תנאי הכרחי ללמידה. הסתרה או שקר בנוגע לאירועי שלל פוגעים אנושות באמון ובמרקם הצוותי. כמפקדים, עליכם להבהיר ללוחמים שתרבות של הסתרה מחלחלת לכלל המשימות המבצעיות ומערערת את היכולת לסמוך זה על זה בזמן אמת. חובתכם הפיקודית היא להוות דוגמה אישית בדיווח ולוודא שכל חריגה מדווחת ומטופלת בשקיפות מלאה.

הגדרת הראוי והמותר - איזה ציוד מותר לקחת ולהשתמש במסגרת המשימה הצבאית?

- מותר להשתמש במבנים, בציוד ואף במים ובמזון לצרכים חיוניים של הכוחות – ובלבד שהדבר נעשה לצורך מבצעי. לאחר השימוש בציוד, יש להשאירו במקום ואין לקחת אותו.
- איסוף מסמכים ושלל טכני, כדוגמת אמל"ח, מחשבים ומסמכים של צבאות אויב וארגוני טרור הם חלק מהמשימה המבצעית. איסוף זה חיוני בלחימה והוא נעשה לצורך מבצעי ובאישור שרשרת הפיקוד, הוא מדווח, מתועד ומועבר לגורמים המוסמכים לכך בצבא.
- כל לקיחת שלל/ רכוש שלא במסגרת אלו אינה עולה בקנה אחד עם המעשה הצבאי, הדרישה המבצעית והמצפן ערכי שלנו. בהיודע על אירוע כזה, יש לדווח באופן מידי לרמה הממונה להמשך טיפול.

ניתן, כן, לא אף נצעים של. של בולויל אסילג ובמחבי צילאני בום פצח